

Zpravodaj ombudsmana

6/2024

Úvodní slovo

Milé čtenářky, milí čtenáři,

srdečně vás vítáme v roce 2025. Ombudsman letos slaví výročí [25 let](#) služby lidem. Nezůstane ale jen u minulosti. Poslanecká sněmovna schválila návrh zákona, který zřídí [dětského ombudsmana](#) a [národní lidskoprávní instituci](#). Na tyto velké změny se poctivě připravujeme.

Po minulosti a budoucnosti zbývá ještě přítomnost (přísně vzato spíš nedávná minulost). Ve zpravodaji tentokrát najdete výběr věcí, kterými jsme se zabývali v listopadu a prosinci.

Přejeme příjemné čtení a ten nejlepší možný rok.

Tým Kanceláře veřejného ochránce práv

Pomohli jsme napravit chybu úřadu

[Přiměli jsme úřad práce, aby řádně vyřídil žádost o příspěvek na bydlení \(sp. zn. 1317/2023/VOP\)](#)

Úřad práce může přiznat příspěvek na bydlení zpětně pouze za 3 měsíce. Domáhá-li se žadatel přiznání dávky zpětně za delší období, nesmí úřad práce jeho žádost zamítnout jen proto, že ji nepodal včas. Musí se vždy zabývat obdobím, za které žadatel ještě může dávku získat (§ 54 odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb.).

Matka čtyř dětí v dubnu 2023 požádala o příspěvek na bydlení. Dávku požadovala zpětně od října 2022. Úřad práce jí dávku nepřiznal. Uvedl, že o ni nepožádala v zákonné tříměsíční lhůtě.

Úřadu práce jsme vytkli, že při vyřízení žádosti zcela pominul období od ledna 2023, za které paní žádala o dávku včas. Úřad práce chybu neuznal. Za pravdu nám dalo až Ministerstvo práce a sociálních věcí. Na jeho pokyn úřad práce žádost matky řádně vyřídil.

[Žena se dočkala odškodnění za nezákonnou sterilizaci po dlouhých 16 měsících \(sp. zn. 699/2024/VOP/MKZ\)](#)

Ministerstvo zdravotnictví musí o nároku na odškodnění protiprávní sterilizace rozhodnout nejdéle do 60 dnů ode dne podání žádosti (§ 5 odst. 3 zákona č. 297/2021 Sb.). Tato lhůta neběží po dobu nejvýše 15 dnů, kdy ministerstvo čeká na vyžádanou zdravotnickou dokumentaci (§ 7 odst. 2 zákona č. 297/2021 Sb.), nebo po dobu přerušení řízení k doplnění žádosti.

Stěžovatelka požádala ministerstvo v dubnu 2023 o odškodnění za protiprávní sterilizaci provedenou v roce 1999. Do února 2024 neobdržela přes urgence žádnou odpověď, proto nás požádala o pomoc.

Ministerstvu jsme vytkli porušení zákona. Několikanásobně překročilo zákonný limit 60 dní k vyřízení žádosti, aniž by si od stěžovatelky vyžádalo doplnění žádosti nebo zajišťovalo odborné posouzení zdravotnické dokumentace. Ministerstvo vzápětí žádosti vyhovělo. Vyhodnotilo, že u stěžovatelky nebyly splněny zákonné podmínky pro provedení sterilizace. Proto jí přiznalo jednorázové odškodnění ve výši 300 000 Kč. Stěžovatelka se tak po dlouhých 16 měsících dočkala od státu uznání odpovědnosti za jeho pochybení v minulosti.

Oběti trestného činu nechtěl stát vyplatit nic, díky nám dostala 50 000 Kč (sp. zn. 4171/2023/VOP)

Pokud Ministerstvu spravedlnosti v řízení o žádosti o peněžité pomoci oběti trestného činu nestačí informace z trestního spisu, musí doplnit dokazování. Ministerstvo zejména posoudí důsledky trestného činu na zdraví oběti a to, jak dlouho měla kvůli utrpenému zranění ztížený obvyklý způsob života (§ 24 odst. 1 písm. a) nebo b) zákona č. 45/2013 Sb.).

Pachatelka bodla stěžovatele do zad nožem, což si vyžádalo převoz do nemocnice a okamžitou operaci. Soud ji odsoudil pro zvlášť závažný zločin těžkého ublížení na zdraví a poslal ji do vězení. Jako oběť trestného činu požádal stěžovatel Ministerstvo spravedlnosti o peněžitou pomoc. To jeho žádost zamítlo. Dovodilo ze znaleckého posudku zpracovaného v trestním řízení, že mu nebyla způsobena těžká újma na zdraví ani mu nebylo ublíženo na zdraví.

Ministerstvo špatně zohlednilo dobu, po kterou měl stěžovatel kvůli trestnému činu ztížený způsob života. Proto jsme mu doporučili, aby žádost znovu posoudilo. Ministerstvo poté doplnilo dokazování, novým rozhodnutím stěžovateli plně vyhovělo a přiznalo mu peněžitou pomoc 50 000 Kč.

Národní sportovní agentura bude psát dotační podmínky jednoznačněji a konkrétněji a bude je vykládat stejně pro všechny (sp. zn. 998/2023/VOP)

I. Dotační podmínky musí být jednoznačné a dostatečně podrobné, aby nedocházelo k jejich různému výkladu. Jejich nejasnost nemůže jít k tíži žadatele.

II. V odůvodnění rozhodnutí o nepřiznání dotace poskytovatel dostatečně vysvětlí, proč konkrétní žadatel o dotaci nesplňuje dotační podmínky, a výslovně uvede a zhodnotí podklady, ze kterých vycházel.

Stěžovatel nezískal dotaci, přestože se domníval, že splnil dotační podmínky. Upozorňoval, že jiní žadatelé v obdobném postavení jako on dotaci získali.

Národní sportovní agentuře jsme vytkli, že nevykládala dotační podmínky u všech žadatelů stejně. Pokud by to udělala, stěžovatel by dotaci získal. Stěžovatel se navíc z rozhodnutí agentury nedozvěděl, proč podle ní dotační podmínku nesplnil. Agentura po našem šetření přislíbila, že bude dbát na to, aby její rozhodnutí byla správná a úplná a dotační podmínky jednoznačné a vykládané stejně pro všechny žadatele.

Pomohli jsme vyjasnit právní úpravu

Rodičům pracujícím v Německu jsme pomohli získat příspěvek, na který měli nárok (sp. zn. 6876/2023/VOP)

Bydliště rodiny v České republice zakládá právo na doplatek rodičovského příspěvku, pokud jsou dávky vyplácené státem, ve kterém lidé pracují, nižší než podle českých předpisů.

Stěžovatelka žije s manželem v Česku. Oba pracují v Německu. Po vyčerpání rodičovského příspěvku z Německa (Elterngeld) stěžovatelka požádala o český. Úřad práce jí rodičovský příspěvek nepřiznal s tím, že ho má vyplácet pouze Německo, protože tam pracují oba rodiče.

Úřad práce díky našemu šetření tento názor přehodnotil a uznal, že stěžovatelka splňuje podmínky pro přiznání českého rodičovského příspěvku, protože bydlí s rodinou v Česku. Vyplatil jí příspěvek v celkové výši 144 000 Kč.

V podobném případě jsme paní, která pracovala pro portugalského zaměstnavatele jenom na dálku z českého domova, zajistili výplatu českého rodičovského příspěvku ve výši 278 250 Kč (sp. zn. [5120/2024/VOP](#)).

Radili jsme v diskriminačních věcech

Pomohli jsme muži, kterému znemožnili rybolov kvůli jeho národnosti (sp. zn. [4404/2024/VOP](#))

Odmítnutí poskytnout službu nabízenou veřejnosti člověku kvůli jménu, které naznačuje jinou než českou národnost, představuje přímou diskriminaci z důvodu národnosti v oblasti přístupu ke službám (§ 1 odst. 1 písm. j) a § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona).

Provozovatel rybníka neumožnil rybolov českému občanovi poté, co zjistil, že je ukrajinské národnosti. Důvodem byly špatné zkušenosti mimo jiné i s některými ukrajinskými rybáři, kteří porušovali pravidla rybolovu.

Provozovateli jsme vysvětlili, že špatné zkušenosti s některými rybáři nemohou ospravedlnit odmítnutí člověka, který se sám nijak neprovinil pravidlům. Úvaha, že všechny osoby určitého jména, přízvučky či národnosti budou porušovat pravidla rybolovu, představuje předsudek, proti kterým se snaží právo na rovné zacházení bojovat. Provozovatel po naší výzvě případ znovu prověřil a uznal, že neměl muže odmítnout. Omluvil se mu a nabídl mu možnost rybolovu.

Technické obory na českých vysokých školách mohou studovat i Rusové a Bělorusové (sp. zn. [14540/2022/VOP](#))

Ze zákazu poskytování technické pomoci „v“ nebo „pro použití v“ Rusku a Bělorusku, obsaženého v mezinárodních sankcích vůči těmto státům, nevyplývá, že by české vysoké školy nemohly v technických oborech vzdělávat žádné Rusy a Bělorusy. Zákaz se uplatní tehdy, když má vysoká škola přinejmenším důvodné podezření, že informace nabyté v kritickém studijním programu student použije v Rusku či Bělorusku. Státní příslušnost sama o sobě přitom nemůže být jediným důvodem pro takové podezření.

Ruští a běloruští státní příslušníci byli znevýhodněni v přístupu ke studiu v technických oborech na některých vysokých školách. Ty to odůvodňovaly mezinárodními sankcemi, které zakazují poskytování tzv. technické pomoci, která může za určitých okolností spočívat i v poskytnutí vysokoškolského vzdělání.

Podle nás Finanční analytický úřad (FAÚ), který dohlíží na provádění sankcí, sankce nesprávně vykládal, a proto nezasáhl proti chybnému postupu vysokých škol. Sankce nezakazují vzdělávání všech Rusů a Bělorusů jen na základě jejich státní příslušnosti. FAÚ s námi souhlasil, informoval vysoké školy a přijal opatření, aby se podobná situace již neopakovala.

Lidé na spektru autismu mohou získat řidičský průkaz (sp. zn. 42999/2024/S)

Člověk může získat řidičské oprávnění, pokud splní podmínku zdravotní způsobilosti. Výčet nemocí, vad a stavů, které zdravotní způsobilost k řízení zcela vylučují nebo podmiňují, obsahuje vyhláška ([příloha č. 3 k vyhlášce č. 277/2004 Sb.](#)). Řidičské oprávnění umožňuje lidem s postižením žít život na rovnoprávném základě s ostatními lidmi ve společnosti. Stát je povinen zajistit, aby lidé s postižením měli stejná práva vyplývající ze zákona bez jakékoli diskriminace.

Lidé na spektru autismu neměli dosud možnost získat řidičský průkaz. Ministerstvo zdravotnictví navrhlo, aby mohli po individuálním posouzení zdravotní způsobilosti řídit lidé s Aspergerovým syndromem.

Návrh změny jsme uvítali, ale měli jsme několik zásadních připomínek. Ty vycházely z naší monitorovací činnosti (od členů [poradního orgánu ombudsmana](#) a ze spolupráce se sítí evropských monitorovacích orgánů [ENNHRI](#)). Umožnit požádat o řidičské oprávnění pouze části lidí na spektru autismu jsme považovali za problematické.

- Lidé na spektru autismu netvoří homogenní skupinu. Podle odborníků dostatečné intelektové schopnosti k řízení motorových vozidel mohou mít nejen lidé s Aspergerovým syndromem, ale například i lidé s Atypickým autismem.
- V mnoha evropských státech, které mají srovnatelná pravidla silničního provozu, není autismus sám o sobě důvodem bránícím získat řidičské oprávnění. Řidičem se může stát člověk, který prokáže, že postižení výrazně nesnižuje jeho schopnost řídit.

Ministerstvo proto svůj návrh upravilo. O řidičské oprávnění nyní mohou požádat všichni lidé na spektru autismu bez poruchy intelektu.

Navštěvujeme zařízení

Už od roku 2006 jsme národním preventivním mechanismem – chráníme lidi před špatným zacházením. Proto navštěvujeme zařízení, kde jsou lidé omezení na svobodě nebo závislí na poskytované péči. Jedná se například o věznice, dětské domovy nebo domovy pro seniory. Od roku 2018 rovněž sledujeme, jak Česká republika naplňuje práva lidí s postižením podle Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Proto navštěvujeme také zařízení, kde jsou lidé se zdravotním postižením.

V listopadu 2024 jsme navštívili policejní cely v Chomutově a Ústí nad Labem, Dětský domov Liptál a Psychiatrickou nemocnici Brno.

Pomohli jsme zlepšit dostupnost zdravotní péče pro odsouzené ženy ve Velkých Přílepech (sp. zn. 18/2024/NZ).

Ve věznici nepůsobili žádní lékaři ani zdravotní sestry. Léky na akutní onemocnění tak někdy odsouzené obdržely až 12. den od chvíle, kdy se u nich projevíly symptomy. Věznice také musela odsouzené eskortovat ke každé návštěvě lékaře do Vazební věznice Praha Ruzyně, a to za podmínek, které zhoršovaly strádání nemocných.

Ředitel věznice po naší návštěvě zajistil nápravu. Ve věznici bude zatím jednou týdně zdravotní sestra. Od dubna 2025 budou nově poskytovat zdravotní služby v českých věznicích Zdravotnická

zařízení Ministerstva spravedlnosti. Ředitel věznice od této změny (více lékařů) očekává, že by lékař mohl být ve Velkých Přílepech alespoň jednou týdně.

Navštívili jsme naše norské partnery

V prosinci jsme navštívili **norského ombudsmana pro rovnost**, který je národním orgánem pro rovné zacházení a nediskriminaci a zároveň sleduje, jak Norsko naplňuje práva lidí s postižením podle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Navzájem jsme sdíleli naše zkušenosti, výzkumy a dobrou praxi. Zaměřili jsme se zejména na právo na nezávislý způsob života a zapojení do společnosti, metodu monitorování práv lidí s postižením a rovné zacházení s lidmi s postižením.

Setkali jsme se také se zástupkyněmi **zastřešující organizace pro lidi s postižením (FFO)**. S nimi jsme probírali možnosti zapojení lidí s postižením, jak do monitorování naplňování závazků z Úmluvy, tak do vytváření státních politik, které se jich týkají.

Poslední navštívenou organizací byla **ULOBA**, která se zabývá nezávislým životem lidí s postižením a je průkopníkem uživatelsky řízené osobní asistence v Norsku. Probírali jsme deinstitucionalizaci (v Norsku již proběhla) a systém poskytování osobní asistence.

